
การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์และ กิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรม ชุมชนลำพญา จังหวัดนครปฐม

ปฏิกิภาณ เจริญสุข¹
ชุตติภา อัสวเลิศพลากร²
มนัสนันท์ วรรณวงษ์³
ศิริก้อย ชูตาทวิสวัสดิ์⁴

รับบทความ : 6 สิงหาคม 2568
แก้ไข : 24 กันยายน 2568
ตอบรับตีพิมพ์ : 10 พฤศจิกายน 2568

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อีเมล : Patipan.jrs@gmail.com

² นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อีเมล : chutip_a_s@hotmail.com

³ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อีเมล : Manas8709@gmail.com

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อีเมล : sirikoy.c@chula.ac.th

บทคัดย่อ

ชุมชนลำพญาเป็นชุมชนการค้าที่มีสำคัญ แต่ปัจจุบันคนในชุมชนไม่ทราบถึงเรื่องราวของชุมชน จึงควรส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน โดยวัตถุประสงค์งานวิจัยคือ 1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชน 2. เพื่อออกแบบกิจกรรมศิลปะและสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อสื่อสารความรู้ด้านวัฒนธรรมให้กับคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว 3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เลือกแบบเจาะจง ได้แก่ เจ้าอาวาส เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติลำพญา และกลุ่มตัวอย่างเลือกแบบบังเอิญ ได้แก่ กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามแนวทางจัดกิจกรรม จำนวน 43 คน และกลุ่มผู้ร่วมกิจกรรม จำนวน 32 คน รวมทั้งหมด 77 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์แนวทางการจัดกิจกรรมศิลปะฯ 2) แบบสอบถามแนวทางการจัดกิจกรรมศิลปะฯ 3) แบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยสถิติเชิงพรรณนา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติบรรยายจากค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย พบว่า 1. อัตลักษณ์ของชุมชน มี 2 ด้านคือ 1) ด้านสถานที่ทางประวัติในชุมชนสะท้อนผ่านพิพิธภัณฑสถานที่มีวัตถุสำคัญเกี่ยวกับวิถีชีวิต และ 2) ด้านวัฒนธรรมชุมชนริมน้ำที่มีชาวจีนและชาวมอญประกอบอาชีพเกษตรและค้าขาย 2. สื่อประชาสัมพันธ์และชุดกิจกรรมที่เหมาะสมกับชุมชนมีทั้งหมด 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) ป้ายประชาสัมพันธ์และป้ายนำทาง 2) ป้ายข้อมูลวัตถุสำคัญและแผนที่ 3) หนังสือลำพญา Story 4) ชุดภาพพิมพ์บนโปสการ์ด Stamp Stories และ 3. ผลประเมินความพึงพอใจ ภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยป้ายความรู้มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.41$) โดยแนวทางการการขยายผลสามารถต่อยอดเป็นสื่อการเรียนรู้ในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่า และนำสื่อกิจกรรมไปปรับใช้กับชุมชนอื่นได้

คำสำคัญ : กิจกรรมศิลปะ, ชุมชนลำพญา, การท่องเที่ยว, ศิลปะเพื่อชุมชน

Designing Promotional Media and Art Activities to Promote Cultural Learning in Lamphaya Community, Nakhon Pathom Province

Patiphan Charoensuk¹

Chutipa Asavalertplakorn²

Manassanan Wannawong³

Sirikoy Chutataweesawas⁴

Received : August 6, 2025

Revised : September 24, 2025

Accepted : November 10, 2025

¹ Student, Master of Art Education, Department of Art, Music, and Dance Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University, E-mail: Patipan.jrs@gmail.com

² Student, Master of Art Education, Department of Art, Music, and Dance Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University, E-mail: chutipa_asa@hotmail.com

³ Student, Master of Art Education, Department of Art, Music, and Dance Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University, E-mail: Manas8709@gmail.com

⁴ Asst. Prof. (D.F.A.), Visual Art, Department of Art, Music, and Dance Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University E-mail : sirikoy.c@chula.ac.th

Abstract

Lumphaya is a historically significant trading community that has declined in recent years. Many younger community members are unaware of its cultural background, highlighting the need to promote cultural preservation. This research aimed to: 1) explore the identity of the Lumphaya community; 2) design art-based activities to communicate cultural knowledge to both locals and tourists; and 3) study the outcomes of these activities. The research involved purposive sampling (the abbot and museum staff) for interviews, and accidental sampling for surveys and activity participation. A total of 77 participants were included: 43 respondents to the activity design questionnaire and 32 activity participants. The research tools consisted of: 1) interview guidelines for activity design; 2) a questionnaire on activity design; and 3) a satisfaction evaluation form. Qualitative data were analyzed descriptively, while quantitative data were analyzed using descriptive statistics (mean scores).

Findings revealed 1. Two key aspects of community identity: 1) Historical significance, represented by the community museum that houses artifacts reflecting local ways of life; 2) Cultural identity as a riverside community with Chinese and Mon ethnic groups engaged in agriculture and trade. 2. Four suitable formats of promotional media and activities were developed: 1) Promotional and directional signage 2) Informational signs for key artifacts and map 3) Lumphaya Story booklet 4) Stamp Stories postcard printmaking kit. 3. Overall satisfaction was rated as good, with the highest mean score for the informational signage ($\bar{X} = 4.41$). For further development, the media and activities can be adapted as educational tools in schools to promote cultural appreciation and can also be applied in other communities.

Keywords: Art Activities, Lamphaya Community, Tourism, Community Art

ชุมชนลำพญา เป็นชุมชนที่มีความเป็นมายาวนานตั้งแต่ยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ชุมชนแห่งนี้ประกอบด้วยชาวมอญ ซึ่งอพยพมาจากสามโคกในปลายสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยตั้งบ้านเรือนอยู่ทางแม่น้ำฝั่งตะวันตก ทำการเกษตร และชุมชนชาวจีน ซึ่งตั้งบ้านเรือนอยู่ทางฝั่งตะวันออก ทำการค้าขายกลายเป็นตลาดริมน้ำ (วงศกร นาควิจิตร, 2566) ซึ่งชาวจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณจังหวัดนครปฐมมากที่สุด โดยมาเป็นแรงงานปลูกอ้อย และแรงงานในโรงงานน้ำตาล และต่อมาจึงปรับเปลี่ยนไปทำอาชีพเกษตรกรรม และพ่อค้านายทุนในเวลาต่อมา (สุภาภรณ์ จินตามณีโรจน์, 2554)

หากแต่ในปัจจุบันชุมชนการค้าตลาดลำพญาได้ซบเซาลง และคนในชุมชนในยุคหลังไม่ทราบถึงความเป็นมา เรื่องราววัฒนธรรมต่าง ๆ ของชุมชน จึงควรมีการส่งเสริมการเห็นคุณค่าและอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนลำพญาดั้งเดิมไว้ สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่นไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการต่อยอดและสร้างคุณค่าจากทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม เอกลักษณ์ความเป็นไทย และแหล่งการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ตามเป้าประสงค์ที่จะทำให้วัฒนธรรมประเพณีวิถีชีวิต และเอกลักษณ์ความเป็นไทยคงอยู่สืบไปพร้อมทั้งมีการต่อยอดเพิ่มมูลค่าโดยกระบวนการคิดเชิงออกแบบอย่างสร้างสรรค์

การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นจึงเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้จากสภาพความเป็นจริงซึ่งเป็นแหล่งความรู้ในชุมชน และการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ตัว ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นจะช่วยทำให้ได้รับประสบการณ์ตรง (ประยูร บุญใช้ และภูมิพงศ์ จอมหงส์พิพัฒน์, 2558) โดยบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นรูปแบบหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการใช้องค์ความรู้ นวัตกรรม และการสร้างสรรค์คุณค่าสินค้า และบริการการท่องเที่ยวเพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ให้แก่นักท่องเที่ยวจากแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องกับวัตถุดิบของภูมิปัญญา และประวัติศาสตร์ หรือวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และจับต้องไม่ได้ ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นประเภทการท่องเที่ยวที่ประเทศไทยมีศักยภาพจึงควรได้รับการสนับสนุน เมื่อเกิดการเรียนรู้ในเรื่องราวของมรดกวัฒนธรรมในชุมชนแล้ว อาจทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความเห็นคุณค่า หรืออยากอนุรักษ์ สอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องการสร้างความตระหนักในชุมชน และนักท่องเที่ยวให้เห็นคุณค่า มีจิตสำนึก มีเจตคติที่ดี เห็นความสำคัญ และร่วมกันอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม (สุกานดา ถิ่นฐาน และอนุชา พงษ์เพชร, 2566) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ประติมา ธัญบุรณ์ตระกูล (2565) ที่ได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในรายวิชาสื่อและวัสดุทางศิลปะเพื่อส่งเสริมการสร้างสรรคผลงาน

ศิลปะของนักศึกษาศิลปศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในรายวิชาสื่อและวัสดุทางศิลปะเพื่อส่งเสริมการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของนักศึกษาศิลปศึกษา และศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะ จากการจัดกิจกรรมพบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจในกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะฯ ในระดับมากที่สุด โดยผู้เรียนรู้สึกตื่นเต้นที่ได้ลองทำสิ่งใหม่ ๆ ได้เรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมชุมชน ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในผลงานของตนเองและผู้อื่น ทำให้รู้สึกได้เป็นส่วนหนึ่งในการสืบสานศิลปวัฒนธรรมชุมชนให้คงอยู่เห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น และสามารถพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้มีความร่วมสมัยต่อไป

ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ในการออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนลำพญา โดยมีจุดประสงค์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชุมชนเพื่อให้เห็นในท้องถิ่นหรือนักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และสืบสานวัฒนธรรมของชุมชนลำพญา โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์คนในชุมชนเกี่ยวกับความเป็นมา ตลอดจนอัตลักษณ์ของชุมชนลำพญา ก่อนจะนำมาออกแบบเป็นกิจกรรมการเรียนรู้นำไปใช้กับคนในชุมชนหรือนักท่องเที่ยว และศึกษาผลความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่อการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนลำพญา ซึ่งจะจะเป็นประโยชน์กับนิสิตที่ได้มีประสบการณ์ในการนำศิลปะมาบูรณาการกับชุมชน เป็นไปตามจุดประสงค์ของรายวิชาที่เน้นให้นิสิตสร้างสรรค์โครงการศิลปะที่มีส่วนร่วมกับชุมชน อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในการอนุรักษ์ เผยแพร่วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของชุมชนลำพญาอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชนลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อออกแบบกิจกรรมศิลปะและสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อสื่อสารความรู้ด้านวัฒนธรรมให้กับคนในชุมชน และนักท่องเที่ยว
3. เพื่อศึกษาผลความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ระยะศึกษาข้อมูล สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบกิจกรรม
ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็น ดังนี้

- 1) ชุมชนลำพญา
- 2) รูปแบบกิจกรรมศิลปะ
- 3) การท่องเที่ยว
- 4) แนวทางการออกแบบกิจกรรมศิลปะ

ขั้นที่ 2 สร้างเครื่องมือวิจัยสำหรับแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

ขั้นที่ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC)

ระยะที่ 2 ระยะพัฒนารูปแบบสื่อและกิจกรรม

ขั้นที่ 1 ลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ และสอบถามคนในชุมชน และนักท่องเที่ยวถึงเนื้อหา
รูปแบบสื่อและรูปแบบการจัดกิจกรรมที่สนใจ

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

ขั้นที่ 3 นำผลจากการวิเคราะห์มาพัฒนาเป็นรูปแบบกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ดำเนินการจัดกิจกรรม จำนวน 3 ครั้ง และเก็บข้อมูลจากแบบประเมินความ
พึงพอใจของผู้เข้าร่วม

ระยะที่ 3 วิเคราะห์และสรุปผลการจัดกิจกรรม

ขั้นที่ 1 สรุปผลจากแบบประเมินความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรม

ขั้นที่ 2 อภิปรายผล และนำเสนอข้อมูลวิจัยสู่สาธารณะ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในงานวิจัย คือ ประชาชนในชุมชนลำพญา และนักท่องเที่ยว รวม 77 คน ได้แก่
กลุ่มตัวอย่างการสัมภาษณ์ โดยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง

1. เจ้าอาวาสวัดลำพญา
2. เจ้าหน้าที่ดูแลพิพิธภัณฑ์

กลุ่มตัวอย่างการสอบถาม โดยเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ

1. คนในชุมชนลำพญา จำนวน 23 คน
2. นักท่องเที่ยวในชุมชนลำพญา จำนวน 20 คน

กลุ่มตัวอย่างการทดลอง โดยเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ

นักท่องเที่ยวในชุมชนลำพญา จำนวน 32 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์แนวทางการจัดกิจกรรมศิลปะส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชุมชนลำพญา
2. แบบสอบถามแนวทางการจัดกิจกรรมศิลปะส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชุมชนลำพญา
 - 2.1 แบบสอบถามแนวทางการจัดกิจกรรมศิลปะส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชุมชนลำพญาสำหรับคนในชุมชน
 - 2.2 แบบสอบถามแนวทางการจัดกิจกรรมศิลปะส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชุมชนลำพญาสำหรับนักท่องเที่ยว
3. สื่อประชาสัมพันธ์และชุดกิจกรรมศิลปะจำนวน 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) ป้ายประชาสัมพันธ์และป้ายนำทาง 2) ป้ายข้อมูลวัตถุสำคัญและแผนที่ 3) หนังสือลำพญา Story 4) ชุดภาพพิมพ์บนโปสการ์ด Stamp Stories
4. แบบประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมศิลปะส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนลำพญา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าอาวาสวัดลำพญา เจ้าหน้าตู่แลพิพิธภัณฑ์ รวมกันทั้งหมด 2 ท่าน
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ คนในชุมชนลำพญา จำนวน 23 คน และนักท่องเที่ยวในชุมชนลำพญา จำนวน 20 คน
3. ผู้วิจัยนำชุดกิจกรรมศิลปะและแบบประเมินความพึงพอใจไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวในชุมชนลำพญา จำนวน 32 คนและนำข้อมูลมาสรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชนลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

ในการลงสำรวจพื้นที่ ผู้วิจัยได้ลงสำรวจพื้นที่ชุมชนบริเวณลุ่มน้ำท่าจีนในจังหวัดนครปฐมดังต่อไปนี้ 1) ตลาดน้ำดอนหวาย พบว่าเป็นชุมชนการค้าริมน้ำอายุกว่า 100 ปี ตั้งอยู่ภายในเขตวัดคงคารามดอนหวาย ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ในจังหวัดนครปฐม ตลาดดังกล่าวมีชาวจีนเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดตลาด และชุมชน 2) วัดกลางบางแก้ว พบว่าเป็นวัดเก่าแก่ตั้งแต่สมัยอยุธยา พบร่องรอยหลักฐานของศาสนสถานในสมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ทั้งนี้ยังมีพิพิธภัณฑ์พระพุทธรูปหินทราย ซึ่งจัดแสดงสิ่งของโบราณวัตถุของวัด และชุมชน รวมถึงจัดแสดงสิ่งของที่เกี่ยวเนื่องกับพระพุทธรูปหินทราย อดีตเจ้าอาวาสวัดกลางบางแก้ว ซึ่ง

เป็นพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียง และเป็นที่เคารพนับถือของประชาชน 3) พิพิธภัณฑ์ 2 จักรวาล พบว่าเป็นพิพิธภัณฑ์ที่ถูกสร้างขึ้นโดย อเนก นาวิกมูล ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ประจำปี พ.ศ. 2563 จัดแสดงข้าวของเครื่องใช้ในอดีตจนถึงปัจจุบัน 4) วัดลำพญา เป็นวัดที่มีความเป็นมาตั้งแต่ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ทั้งยังมีพระพุทธรูปสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ มีตลาดน้ำวัดลำพญาซึ่งเป็นตลาดที่เปิดให้คนในชุมชน และคนนอกชุมชนมาทำการค้าขาย

ภาพ 1

ภาพลงสำรวจพื้นที่

จากการลงพื้นที่พบว่าชุมชนลำพญามีความโดดเด่นในฐานะชุมชนเก่าแก่ริมแม่น้ำที่มีองค์ประกอบของความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และชาติพันธุ์ โดยเฉพาะกลุ่มชาวมอญและชาวจีนที่ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ และได้สร้างศาสนสถานสำคัญ เช่น ศาลเจ้าแม่ทับทิม ซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเคารพนับถือของชาวจีนต่อเทพเจ้าแห่งการเดินเรือในมหาสมุทร อีกทั้งยังมีวัดลำพญาซึ่งเป็นสถานที่ที่มีวัดอุโบสถ บ่งบอกถึงความเป็นมาที่ยาวนานตั้งแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์

ปัจจุบันชุมชนลำพญามีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน เนื่องจากมีสถานที่พร้อมในการรองรับกิจกรรม มีผู้ดูแลพื้นที่ซึ่งสามารถให้ความรู้ภายในพิพิธภัณฑ์ และอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมได้ อีกทั้งยังมีตลาดน้ำที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชน และนักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์กันในบริบทของการเรียนรู้วิถีชีวิต

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความพร้อมในด้านทรัพยากร และสถานที่ แต่ยังคงขาดการประชาสัมพันธ์รวมถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งของสำคัญในพิพิธภัณฑ์ จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ผู้วิจัยเลือกชุมชนลำพญา เป็นพื้นที่หลักในการดำเนินกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชน

2. การออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อสื่อสารความรู้ด้านวัฒนธรรมให้กับคนในชุมชน และนักท่องเที่ยว

โดยในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อสื่อสารความรู้ด้านวัฒนธรรมให้กับคนในชุมชน และนักท่องเที่ยวใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลได้ ดังนี้

2.1 แบบสอบถามแนวทางการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชุมชน ลำพญาสำหรับคนในชุมชน

ตาราง 1

ตารางการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม แนวทางการจัดกิจกรรมศิลปะส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชุมชนลำพญาสำหรับคนในชุมชน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม					
ลำดับ	เพศ	อายุ	ความเกี่ยวข้องกับชุมชน	อาชีพ	ระดับการศึกษา
1	หญิง (19 คน = 82.6%)	ต่ำกว่า 15 ปี (0 คน = 0%)	คนในชุมชน (21 คน = 91.3%)	แม่ค้า (14 คน = 60.9%)	ประถม (1 คน = 4.3%)
2	ชาย (4 = 17.4%)	15-20 ปี (7 คน = 30.5%)	คนนอกชุมชน (2 คน = 8.7%)	พนักงานวัด (2 คน = 8.7%)	มัธยมต้น (2 คน = 8.7%)
3		21-40 ปี (9 คน = 39.1%)		ครู (3 คน = 13.0%)	มัธยมปลาย (12 คน = 52.2%)
4		41-60 ปี (6 คน = 26.1%)		อื่น ๆ (4 คน = 17.4%)	ปริญญาตรีขึ้นไป (8 คน = 34.8%)
5		มากกว่า 60 ปี (1 คน = 4.3%)			
ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาสื่อที่ใช้ในการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนลำพญา					
ลำดับ	รายการ			จำนวน (คน)	ร้อยละ
ท่านคิดว่าแผนที่ชุมชนควรให้ข้อมูลที่ใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)					
1	สถานที่ท่องเที่ยว เช่น พิพิธภัณฑ์			17	38.6
2	สถานที่สำคัญ เช่น เทศบาล โรงเรียน วัด			11	25.0
3	สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ			9	20.5
4	สถานที่ที่ควรระมัดระวัง			7	15.9

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาสื่อที่ใช้ในการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนลำพญา			
ท่านคิดว่าปัจจัยความรู้ในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านลำพญาควรให้ข้อมูลเรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
1	เรื่องราวความเป็นมาของชุมชน	14	38.9
2	ความรู้เกี่ยวกับสิ่งของในพิพิธภัณฑ์	12	33.3
3	สิ่งของสำคัญในชุมชน	10	27.8
ท่านคิดว่าปัจจัยความรู้ในพิพิธภัณฑ์ควรติดตั้งในตำแหน่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
1	หน้าพิพิธภัณฑ์	16	51.6
2	บนฝาผนัง	6	19.4
3	ในผู้จัดแสดง	9	29
ท่านคิดว่าหากมีหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชุมชนลำพญาควรมีเนื้อหาใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
1	แผนที่แนะนำสถานที่ท่องเที่ยว	12	35.2
2	ข้อควรรู้เกี่ยวกับชุมชนลำพญา	11	32.4
3	เรื่องเล่าในชุมชนลำพญา	11	32.4
ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ			
มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนากิจกรรมศิลปะว่า ปัจจุบันมีแหล่งน้ำท่องเที่ยวคือตลาดน้ำลำพญายังคงอนุรักษ์วิถีชีวิตแบบคนรุ่นก่อนอยู่ จึงควรส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวลำพญา และการแนะนำร้านค้าของพ่อค้าแม่ค้าเป็นต้น			

จากข้อมูลในตาราง ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อยู่ในช่วงอายุ 21-40 ปี มีระดับการศึกษาสูงสุดในระดับมัธยมปลาย และมีอาชีพหลักคือค้าขาย ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชนลำพญา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแบบสอบถามเข้าถึงกลุ่มประชากรหลักของพื้นที่ที่มีบทบาทต่อเศรษฐกิจและวัฒนธรรมชุมชน

แบบสอบถามในตอนที่ 2 พบว่าแนวทางการพัฒนาสื่อที่ใช้ในการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนลำพญาควรให้ความสำคัญกับ 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ข้อมูลที่ควรระบุในแผนที่ชุมชนคือสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งได้รับความเห็นมากที่สุด 2) ปัจจัยความรู้ในพิพิธภัณฑ์ควรนำเสนอ ความเป็นมาของชุมชน เป็นหลัก 3) ตำแหน่งของปัจจัยความรู้ควรติดตั้งที่หน้าพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้เข้าถึงได้ง่าย และ 4) เนื้อหาในหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้ควรเน้น แผนที่แนะนำสถานที่ท่องเที่ยว เป็นสำคัญ

แบบสอบถามในตอนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าควรมีกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีของชาวลำพญา และแนะนำร้านค้าของพ่อค้าแม่ค้าเป็นต้น

2.2 แบบสอบถามแนวทางการจัดกิจกรรมศิลปะส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชุมชนลำพญาสำหรับนักท่องเที่ยว

ตาราง 2

ตารางการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม แนวทางการจัดกิจกรรมศิลปะส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชุมชนลำพญาสำหรับนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม				
ลำดับ	เพศ	อายุ	จำนวนครั้งที่มา ตลาดน้ำวัดลำพญา	ระดับการศึกษา
1	หญิง (6 คน = 30%)	ต่ำกว่า 15 ปี (0 คน = 0%)	1 ครั้ง (7 คน = 35%)	ประถม (0 คน = 0%)
2	ชาย (14 = 70%)	15-20 ปี (0 คน = 0%)	2-4 ครั้ง (10 คน = 50%)	มัธยมต้น (1 คน = 5%)
3	อื่น ๆ (0 คน = 0%)	21-40 ปี (10 คน = 50%)	มากกว่า 5 ครั้ง (3 คน = 15%)	มัธยมปลาย (3 คน = 15%)
4		41-60 ปี (10 คน = 50%)		ปริญญาตรีขึ้นไป (16 คน = 80%)
5		มากกว่า 60 ปี (0 คน = 0%)		
ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาสื่อที่ใช้ในการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนลำพญา				
ลำดับ	รายการ		จำนวน (คน)	ร้อยละ
ท่านคิดว่าแผนที่ชุมชนควรให้ข้อมูลที่ใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
1	สถานที่ท่องเที่ยว เช่น พิพิธภัณฑ์		20	30.3
2	สถานที่สำคัญ เช่น เทศบาล โรงเรียน วัด		18	27.3
3	สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ		19	28.8
4	สถานที่ควรระมัดระวัง		8	12.1
5	อื่น ๆ เช่น สถานที่ศักดิ์สิทธิ์		1	1.5
ท่านคิดว่าป้ายความรู้ในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านลำพญาควรให้ข้อมูลเรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
1	เรื่องราวความเป็นมาของชุมชน		17	35.4
2	ความรู้เกี่ยวกับสิ่งของในพิพิธภัณฑ์		17	35.4
3	สิ่งของสำคัญในชุมชน		14	29.2

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาสื่อที่ใช้ในการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนลำพญา			
ลำดับ	รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ท่านคิดว่าป้ายความรู้ในพิพิธภัณฑ์ควรติดตั้งในตำแหน่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
1	หน้าพิพิธภัณฑ์	13	41.9
2	บนฝาผนัง	8	25.8
3	ในตู้จัดแสดง	9	29.1
4	อื่น ๆ เช่น ติดตั้งกระจายหลายที่	1	3.2
ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาแผนที่ชุมชน และป้ายความรู้วิถีชีวิตชุมชนลำพญา			
ท่านคิดว่าหากมีหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนลำพญาควรมีเนื้อหาใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
1	แผนที่แนะนำสถานที่ท่องเที่ยว	18	39.1
2	ข้อควรรู้เกี่ยวกับชุมชนลำพญา	15	32.6
3	เรื่องเล่าในชุมชนลำพญา	13	28.3
ท่านคิดว่ากิจกรรมศิลปะควรใช้เวลาทำกิจกรรมเท่าใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
1	5-10 นาที	11	55.0
2	11-20 นาที	8	40.0
3	21-30 นาที	0	0
4	มากกว่า 30 นาที	1	5.0
ท่านคิดว่ากิจกรรมศิลปะควรจัดในพื้นที่ใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
1	ในพิพิธภัณฑ์	16	69.6
2	ในพิพิธภัณฑ์ และพื้นที่ต่าง ๆ ในชุมชน	7	30.4
ท่านสนใจกิจกรรมศิลปะแบบใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
1	กิจกรรมภาพพิมพ์	14	70.0
2	กิจกรรมทำพวงกุญแจ	5	25.0
3	อื่น ๆ เช่น กิจกรรมทำสิ่งของที่เอาไปใช้ในชีวิตจริงได้	1	5.0
ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ			
มีข้อเสนอแนะในการพัฒนากิจกรรมศิลปะว่า อุปกรณ์ที่จัดทำกิจกรรมควรเตรียมไว้ให้พร้อมและสามารถนำกลับไปเป็นของที่จะสืบทอด รวมถึงต้องการให้มีการส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชนหรือการนำเอกลักษณ์ชุมชนมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมศิลปะ			

จากข้อมูลในตาราง ตอนที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 21-40 ปี และเคยมาเที่ยวตลาดน้ำวัดลำพญาในความถี่ 2-4 ครั้งมากที่สุด สะท้อนถึงความสนใจในพื้นที่ระดับปานกลางอย่างต่อเนื่อง ในด้านการศึกษาส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป แสดงให้เห็นว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามมีพื้นฐานความรู้ดี และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่เน้นเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากแบบสอบถามตอนที่ 2 พบว่าเนื้อหาที่ควรให้ความสำคัญมากที่สุดในการจัดทำแผนที่ชุมชนคือ สถานที่ท่องเที่ยว เพื่อช่วยชี้นำเส้นทางให้กับผู้เยี่ยมชม ด้านป้ายความรู้ในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านตลาดน้ำวัดลำพญาควรเน้นนำเสนอเรื่องราวความเป็นมาของชุมชนเป็นหลัก ในส่วนของตำแหน่งที่เหมาะสมในการติดตั้งป้ายความรู้ควรอยู่ที่บริเวณหน้าพิพิธภัณฑ์ ซึ่งเป็นจุดแรกที่ผู้เข้าชมจะพบเห็นได้ง่าย

ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 3 พบว่าข้อมูลที่ควรปรากฏในหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชุมชนมากที่สุดคือ แผนที่แนะนำสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจพื้นที่และสามารถเชื่อมโยงข้อมูลกับสถานที่จริงได้อย่างเป็นรูปธรรม ด้านระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับจัดกิจกรรมศิลปะส่วนใหญ่เลือกช่วงเวลา 5-10 นาที สำหรับสถานที่จัดกิจกรรมศิลปะเห็นพ้องกันว่าควรจัดภายในพิพิธภัณฑ์ และในส่วนของประเภทกิจกรรมพบว่า กิจกรรมภาพพิมพ์ เป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมสูงสุด

แบบสอบถามในตอนที่ 4 เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า อุปกรณ์ที่จัดทำกิจกรรมผู้จัดควรเตรียมไว้ให้พร้อม และสามารถนำกลับไปเป็นที่ระลึกได้ นำเอกลักษณ์ชุมชนมาใช้ ถ้าเป็นกิจกรรมที่ร่วมทำแล้วได้ของกลับไปด้วย น่าจะเกิดความภูมิใจในตนเอง อยากให้มีการส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชน เป็นต้น

2.3 แบบสัมภาษณ์แนวทางการจัดกิจกรรมศิลปะส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชุมชนลำพญา

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้ข้อมูล ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดลำพญา และผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านตลาดน้ำวัดลำพญา 1. เนื้อหาของการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย 1) วิถีชีวิตวัฒนธรรมที่ควรส่งเสริม เช่น ประวัติความเป็นมาของตลาด พิพิธภัณฑ์ วัด 2) พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านตลาดน้ำ 3) สิ่งของในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านตลาดน้ำวัดลำพญา 2. สื่อประชาสัมพันธ์ ประกอบด้วย ตำแหน่งป้ายความรู้ในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านตลาดน้ำวัดลำพญาควรติดตั้งไว้ในตู้หรือบนตู้จัดแสดง โดยขนาดป้ายความรู้สิ่งของในพิพิธภัณฑ์ควรมีขนาด A4 และไม่ควรมีข้อมูลเยอะเกินไป ส่วนตำแหน่งของป้ายพื้นที่ชุมชนควรอยู่บริเวณด้านหน้าของพิพิธภัณฑ์ และควรทำป้ายยินดีต้อนรับ และป้ายบอกทางเพิ่มเติม 3. ชุดกิจกรรม มีเนื้อหาของหนังสือควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิต และสถานที่ในชุมชน โดยกิจกรรมศิลปะที่เหมาะสมควรใช้ ระยะเวลาไม่ควรเกิน 15 นาที และควรเป็นกิจกรรมที่น่าดึงดูดลักษณะ หรือสถานที่สำคัญในชุมชนมาประกอบในกิจกรรม

สรุปแนวทางการออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อสื่อสารความรู้ด้านวัฒนธรรมให้กับ
คนในชุมชนและนักท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพที่ได้จากแบบสอบถามและการ
สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง แนวทางการออกแบบกิจกรรมมี 5 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การคัดเลือกเนื้อหาสำหรับหนังสือและแผนที่ชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้
ชีวิตชุมชนลำพญา สำหรับหนังสือควรประกอบด้วยเนื้อหาหลัก เช่น แผนที่สถานที่ท่องเที่ยว
ข้อควรรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวลำพญา ประวัติความเป็นมาของชุมชนลำพญา และเรื่องเล่าจาก
ชุมชน รูปแบบควรเรียบง่าย มีภาพประกอบ และใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เพื่อให้เหมาะกับผู้ใช้
หลากหลายกลุ่ม ส่วนแผนที่ควรระบุตำแหน่งสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน สถานที่สำคัญ และ
สิ่งอำนวยความสะดวกอย่างชัดเจน พร้อมสัญลักษณ์ช่วยในการอ่าน

2. กิจกรรมศิลปะควรออกแบบให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ เช่น การจัดกิจกรรมใน
พิพิธภัณฑ์ หรือบริเวณใกล้เคียงในชุมชน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถสัมผัสกับสถานที่จริง ควบคู่
กับสื่อการเรียนรู้ประเภทแผนที่ แผ่นป้าย หรือหนังสือที่ให้ข้อมูล เช่น ความเป็นมาของชุมชน
เรื่องเล่าท้องถิ่น และข้อควรรู้เกี่ยวกับชุมชน ซึ่งช่วยเสริมความเข้าใจในมิติทางวัฒนธรรม

3. รูปแบบของกิจกรรมศิลปะควรสร้างการมีส่วนร่วมและนำกลับไปได้ เช่น กิจกรรม
ภาพพิมพ์ ที่ผู้ร่วมกิจกรรมสามารถนำกลับไปเป็นของที่ระลึก เพื่อสร้างความภูมิใจและเพิ่ม
ความผูกพันทางวัฒนธรรม

4. ควรพิจารณาระยะเวลาและลักษณะกิจกรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดย
ระยะเวลาที่เหมาะสมอยู่ที่ 5-10 นาทีต่อกิจกรรม ทั้งนี้การเตรียมอุปกรณ์ และคำอธิบายควรพร้อม
ใช้งานและเข้าใจง่าย เพื่อลดข้อจำกัดด้านเวลา และส่งเสริมการเข้าร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การจัดแสดงป้ายความรู้และองค์ประกอบสื่อควรคำนึงถึงตำแหน่งและขนาดที่
เหมาะสม โดยควรติดตั้งหน้าพิพิธภัณฑ์ และในจุดจัดแสดงเป็นหลัก ใช้ขนาด A4 พร้อมเนื้อหา
ที่กระชับ สู่ถึงเรื่องราวสำคัญ เช่น ข้าวของในพิพิธภัณฑ์หรือสถานที่สำคัญในชุมชน เพื่อสร้าง
บริบททางการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับกิจกรรมศิลปะ

จากการศึกษา จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพที่ได้จากแบบสอบถาม
และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยจึงได้ออกแบบและพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์และ
ชุดกิจกรรมศิลปะ จำนวน 4 รูปแบบ ได้ดังนี้

1. ป้ายประชาสัมพันธ์และป้ายนำทาง เป็นป้ายที่ติดตั้งภายในบริเวณวัดลำพญา โดย
มีป้ายเชิญชวนนักท่องเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ฯ และร่วมทำกิจกรรมศิลปะติดตั้ง 2 จุด ส่วนป้าย
นำทางไปสู่พิพิธภัณฑ์ฯ ติดตั้ง 4 จุด

ภาพ 2

ภาพป้ายประชาสัมพันธ์และป้ายนำทาง

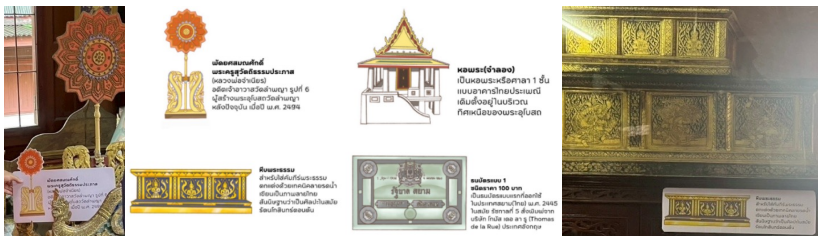

2. ป้ายข้อมูลวัสดุสำคัญและแผนที่ ประกอบด้วย

1. ป้ายความรู้ในพิพิธภัณฑ์บ้านตลาดน้ำวัดลำพญา เป็นป้ายความรู้ที่ช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เข้าใจถึงความเป็นมา และความสำคัญของวัตถุสิ่งของที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์บ้านตลาดน้ำวัดลำพญามากขึ้น

ภาพ 3

ภาพป้ายความรู้

2. แผนที่ชุมชน ประกอบด้วย 1) ภาพชุมชนในมุมมองกว้าง แม่น้ำท่าจีน ถนน นร. 3049 เทศบาลตำบลลำพญา โรงเรียนวัดลำพญา วัดลำพญา ตลาดน้ำวัดลำพญา พิพิธภัณฑ์ลำพญา ตลาดเก่าก๊กพระยา และศาลเจ้าแม่ทับทิม (ศาลเจ้าอาม่า) และ 2) ภาพขยายภายในวัดลำพญา ประกอบด้วย สถานที่สำคัญในวัดลำพญา ตลาดน้ำวัดลำพญา พิพิธภัณฑ์บ้านตลาดน้ำวัด

ลำพญา ที่จอดรถ และสุขา เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทราบถึงตำแหน่งของสถานที่ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ

ภาพ 4

ภาพแผนที่ชุมชน

3. หนังสือลำพญา Story จัดทำในขนาด A5 มีจำนวนทั้งหมด 16 หน้า (รวมปก) เป็นหนังสือที่ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนลำพญา เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากที่แสดงในป้ายความรู้ ได้แก่ 1) ความเป็นมาชุมชน ตำนาน และเรื่องเล่าจากคนในชุมชน 2) สถานที่สำคัญของชุมชน 3) สินค้าขึ้นชื่อของชุมชน และ 4) แผนที่อธิบายจุดสำคัญและสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน

ภาพ 5

ภาพหนังสือลำพญา Story

4. ชุดภาพพิมพ์บนโปสการ์ด Stamp Stories โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมปั๊มโลโก้ตลาดลำพญา ทั้ง 5 เลเยอร์ลงบนโปสการ์ด และเขียนความประทับใจ ความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรม หรือข้อความอื่น ๆ ลงบนโปสการ์ดเพื่อนำกลับไปเป็นของที่ระลึกจากพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านตลาดน้ำวัดลำพญา

ภาพ 6
ภาพโปสการ์ด

3. เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

3.1 แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ตาราง 3
ตารางแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		
ลำดับ	เพศ	อายุ
1	หญิง (15 คน = 46.9%)	ต่ำกว่า 15 ปี (1 คน = 3.1%)
2	ชาย (9 = 28.1%)	15-20 ปี (2 คน = 6.3%)
3	อื่น ๆ (8 คน = 25%)	21-40 ปี (11 คน = 34.3%)
4		41-60 ปี (16 คน = 50%)
5		มากกว่า 60 ปี (2 คน = 6.3%)

โดยมีการให้ความความหมายของระดับความพึงพอใจดังนี้

เกณฑ์ผลการประเมินผลโครงการ

มากกว่า 4.50	=	ดีมาก
3.51 – 4.50	=	ดี
2.51 – 3.50	=	ปานกลาง
1.51 – 2.50	=	พอใช้
น้อยกว่า 1.51	=	ควรปรับปรุง

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมศิลปะส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนลำพญา			
ข้อที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
หนังสือและแผนที่ชุมชน			
1	ท่านได้รับความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนลำพญา	4.34	ดี
2	ท่านได้รับความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาของชุมชนลำพญา	4.38	ดี
3	ท่านได้รับข้อมูลของชุมชนลำพญาจากแผนที่ชุมชน	4.38	ดี
4	ขนาดข้อมูลของหนังสือมีความเหมาะสม	4.34	ดี
5	ภาพประกอบสวยงาม	4.47	ดี
6	ขนาดตัวอักษร และข้อความอ่านเข้าใจง่าย	4.44	ดี
รวมคะแนน		4.39	ดี
ป้ายความรู้			
7	ท่านได้รับความสะดวกในการเรียนรู้จากป้ายความรู้	4.31	ดี
8	ป้ายความรู้จัดวางข้อมูลได้เหมาะสม	4.38	ดี
9	ป้ายความรู้มีตำแหน่งการวางที่เหมาะสม	4.34	ดี
10	ขนาดข้อมูลของหนังสือมีความเหมาะสม	4.50	ดี
11	ภาพประกอบสวยงาม	4.47	ดี
12	ขนาดตัวอักษร และข้อความอ่านเข้าใจง่าย	4.44	ดี
รวมคะแนน		4.41	ดี

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมศิลปะส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนลำพญา			
ข้อที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
กิจกรรมศิลปะ			
13	ท่านมีความสุขจากการทำกิจกรรมศิลปะ	4.41	ดี
14	กิจกรรมมีความสร้างสรรค์	4.34	ดี
15	กิจกรรมทำได้ง่ายไม่ยุ่งยาก	4.31	ดี
16	กิจกรรมสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน	4.41	ดี
17	ระยะเวลาในการทำกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.41	ดี
รวมคะแนน		4.38	ดี
คะแนนเฉลี่ยรวมทุกข้อ		4.39	ดี
ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม			
ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์มากขึ้น โดยเฉพาะป้ายนำทางเนื่องจากที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์ค่อนข้างหายาก ควรมีน้ำดื่มบริการ มีไฟและพัดลม และเสนอแนะว่าตัวบิ๊มอาจเล็กเกินไปทำให้จับไม่ถนัด			

จากผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ร่วมกิจกรรมศิลปะ จำนวน 32 คน พบว่า กลุ่มผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และอยู่ในช่วงอายุ 41–60 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มวัยทำงานและผู้ใหญ่ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยความพึงพอใจพบว่าป้ายความรู้ได้รับความพึงพอใจสูงสุด รองลงมาคือหนังสือและแผนที่ชุมชน และกิจกรรมศิลปะตามลำดับ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของข้อมูลที่ชัดเจนและน่าสนใจในการสื่อสารเรื่องราวของชุมชน นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะที่ได้รับมากที่สุดคือความต้องการให้มีป้ายนำทางเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เข้าชมสามารถเข้าถึงพิพิธภัณฑ์ได้สะดวกขึ้น และเสนอให้จัดเตรียมบริการเครื่องดื่ม รวมถึงปรับขนาดของตัวบิ๊มให้ง่ายต่อการใช้งานมากขึ้น ซึ่งสะท้อนถึงความใส่ใจของผู้เข้าร่วมต่อรายละเอียดที่ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ที่ดีในกิจกรรม

สรุปและอภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ชุมชนลำพญา เป็นชุมชนที่มีความเป็นมาตั้งแต่ช่วงรัชกาลที่ 1-3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ซึ่งเป็นช่วงศึกสงคราม มีการกวาดต้อนผู้คน และสืบเชื้อสายอยู่ร่วมกันในพื้นที่ ทั้งยังมีชาวจีนที่เข้ามาเป็นแรงงานในอุตสาหกรรมทางการเกษตร

จนในเวลาต่อมาได้ปรับเปลี่ยนอาชีพเป็นพ่อค้าขายทุน ชุมชนแห่งนี้มีชาวบ้านสองกลุ่มใหญ่ คือ ชาวมอญและชาวจีน (วงศ์กร นาควิจิตร, 2566) ซึ่งชาวจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณจังหวัด นครปฐมมากที่สุด โดยมาเป็นแรงงานปลูกอ้อย และแรงงานในโรงงานน้ำตาล ต่อมาจึงปรับเปลี่ยนไปทำอาชีพเกษตรกรรม และพ่อค้าขายทุนในเวลาต่อมา (สุภาภรณ์ จินตามณีโรจน์, 2554) แต่ในปัจจุบันชุมชนการค้าตลาดก๊กพระยาไฉ่ซบเซาลง ต่อมามีการจัดตั้งตลาดน้ำขึ้นใหม่บริเวณวัดลำพญาธิมมณีน้ำท่าจีน ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่ได้รับการนิยมนักท่องเที่ยว ทั้งยังมีการสร้างพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านตลาดน้ำวัดลำพญาเพื่อเก็บรวบรวมสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับชุมชนลำพญา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า พิพิธภัณฑ์ลำพญาเป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ แต่เนื่องจากสถานการณ์ COVID-19 ทำให้ตลาดซบเซา และพิพิธภัณฑ์เป็นที่รู้จักน้อยลง รวมถึงการปรับพื้นที่และร้านค้าทำให้พิพิธภัณฑ์พบเห็นได้ยากขึ้น อีกทั้งบริเวณชุมชนไม่มีแผนที่หรือป้ายนำทางเพื่ออำนวยความสะดวก และไม่มีกิจกรรมที่ดึงดูดให้คนในชุมชน และนักท่องเที่ยวเกิดความสนใจร่วมด้วย คณะผู้วิจัยจึงได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านตลาดน้ำวัดลำพญา โดยมีสื่อการเรียนรู้ หนังสือ “ลำพญา Story” ที่ถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชนในรูปแบบภาพการ์ตูนที่เข้าใจง่าย ป้ายความรู้วัตถุสิ่งของสำคัญในพิพิธภัณฑ์ และแผนที่ชุมชนลำพญาที่เชื่อมโยงกับสถานที่สำคัญในพื้นที่ ช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความสนใจ และเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นไปตามผลการสำรวจจากคนในชุมชน และนักท่องเที่ยว ในแนวทางการกำหนดเนื้อหา อีกทั้งการจัดกิจกรรม Stamp Stories ลำพญา ยังเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้เขียนบันทึกความประทับใจ และสร้างสรรค์งานศิลปะของตนเอง เป็นการเปิดพื้นที่ให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และกระตุ้นให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ ชัยฤทธิ์ ทองรอด (2559) ที่ได้ทำการศึกษาการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมจังหวัด นครปฐม พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวจังหวัดนครปฐมในปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาอย่างต่อเนื่องทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ เพราะอยู่ใกล้กรุงเทพฯ เดินทางสะดวกสบาย แต่ทั้งนี้การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องทำควบคู่กับการพัฒนาคนในชุมชน และให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนตัดสินใจประเมินผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวด้วย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า เดิมพิพิธภัณฑ์อยู่ในที่พบเห็นได้ยากรวมถึงขาดกิจกรรมที่สร้างความสนใจให้กับนักท่องเที่ยว โดยหลังจากที่หนังสือประชาสัมพันธ์ และชุดกิจกรรมมาจัดกิจกรรมแล้ว ผู้เข้าร่วมกิจกรรมก็ให้ความสนใจ และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะการเรียนรู้ผ่านสื่อที่ออกแบบให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น สื่อภาพการ์ตูน แผนที่ชุมชน และป้ายความรู้วัตถุสำคัญ ซึ่งช่วยให้การเรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชนเป็นเรื่องที่เข้าถึงได้ง่าย และสนุกสนาน ซึ่งสอดคล้องกับ ณชนก หล่อสมบูรณ์ และโสมฉาย บุญญานันต์

(2562) ในการจัดกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เป็นการนำศิลปวัฒนธรรมอันโดดเด่นของชุมชนที่สะท้อนถึงสังคมและวัฒนธรรม มาผสมผสานความรู้จากบรรพบุรุษขึ้นเป็นผลผลิต ซึ่งทำให้ศิลปวัฒนธรรมนั้นได้รับการยอมรับและรู้จักเป็นวงกว้างมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังจะเป็นการเผยแพร่งานศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนให้คงอยู่อีกด้วย ในการทำวิจัยครั้งนี้ส่งผลให้คณะผู้วิจัยเองได้พัฒนาทักษะของตนทั้งด้านการจัดการเรียนรู้ การทำงานร่วมกับชุมชน และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชุมชนลำพญาได้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรม และพร้อมให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมในอนาคต อีกทั้งยังมีข้อเสนอแนะให้มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้ครอบคลุมสิ่งของจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ให้ครบถ้วนมากยิ่งขึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยส่งเสริมให้พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านตลาดน้ำวัดลำพญากลายเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่สำคัญของชุมชน และเป็นจุดหมายของนักท่องเที่ยวในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาผลของกิจกรรมต่อความเข้าใจและเจตคติของผู้เข้าร่วมในระยะยาว เช่น การติดตามพฤติกรรมการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ หรือการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชน หลังจากจบกิจกรรม เพื่อประเมินความยั่งยืนของการเรียนรู้
2. ควรมีการต่อยอดกิจกรรม เช่น นำไปบูรณาการกับการเรียนการสอนในโรงเรียนในพื้นที่
3. ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น เช่น ในสื่อออนไลน์ หรือขอความร่วมมือจากนักเรียนในโรงเรียนในการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- ชัยฤทธิ์ ทองรอด. (2559). การจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดนครปฐม. *วารสารดุสิต บัณฑิตทางสังคมศาสตร์ (ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 6(1), 124-134.
- ณชนก หล่อสมบุรณ์ และโสมฉาย บุญญานันต์. (2562). รูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเก่าในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 23(1), 97-108.
- ประติมา ฉันทบุรณ์ตระกูล. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในรายวิชาสื่อและวัสดุทางศิลปะ เพื่อส่งเสริมการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของนักศึกษาศิลปศึกษา. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 14(1). 83-100.
- ประยูร บุญใช้ และภูมิพงศ์ จอมหงส์พัฒนา. (2558). การวิจัยและพัฒนากิจกรรมจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาในชุมชนรอบหนองหาร จังหวัดสกลนคร. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 12(58), 185-194.
- วงศ์กร นาควิจิตร. (2566). *ตลาดลำพญา*. <https://wikicomcommunity.sac.or.th/community/326>
- สุกานดา ถิ่นฐาน และอนุชา แฝงเกษร. (2566). การส่งต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ่านคุณค่าด้านประสบการณ์การท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่สงคราม. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 6(1), 146-157.
- สุภาภรณ์ จินตามณีโรจน์. (2554). *ประวัติศาสตร์สังคมของชุมชนลุ่มน้ำท่าจีน*. สร้างสรรค์.

